

CIVIL SERVICE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-147-3-12>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЗНАННЯ, УМІННЯ, ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ

Орел М. Г.

доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом м. Київ, Україна

Забезпечення ефективного управління дедалі стає нагальною темою як у наукових дослідженнях, так й у політиці, що посилюється ескалацією проблем в управлінні, спричинених, зокрема, старінням населення, економічним спадом, зміною клімату, деглобалізацією, регіональними конфліктами, пандемією тощо. З кінця 2019 року пандемія COVID-19 привернула увагу до теми переосмислення розуміння ефективності управління та механізмів його забезпечення загалом, як з політичної, так й з суспільної точки зору. Тож з'ясування місії та сенсу існування держави, їх трансформація у контексті осмислення взаємозв'язку функцій держави та проблем забезпечення безпеки життєдіяльності індивіда (громадянина), суспільства і власне державних інститутів продовжує перебувати у колі уваги дослідників.

Зокрема, Ж.Бодрійяр вважає – оскільки влада здійснює виробництво безпеки (від воєнної безпеки і закінчуючи страхуванням від нещасного випадку), йдеться не лише про конвертацію смерті (нещасного випадку, хвороби) в капіталістичний надприбуток, а й (через симетрію) з'являється право держави змусити жити і дозволити померти, в чому, на його думку, і проявляється природна мета влади, а саме: контролювати життя як таке [Бодрійяр, 2000]. Він вбачає у цьому природний розвиток передумов, що містилися в теорії “суспільного договору”, де суверен (влада) наділяється правом змусити померти і дозволити жити. Такі погляди на природу державної влади певною мірою відображають трансформацію уявлень про сутність інститутів держави, які, з одного боку, зорієнтовані на захист громадян, тобто розширення гарантій індивідуальної безпеки, з іншого боку, розширюється сфера контролю і можливостей влади, тому за певних

умов така її “турбота” щодо безпеки громадян може стати загрозою для них самих.

Разом з тим, сьогодні в демократичних країнах продовжує зростати усвідомлення феномену безпеки як суспільної цінності, що безумовно визначає зміст пріоритетів державної політики, базовим принципом якої є пошук суспільної злагоди щодо вирішення принципових питань суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку.

Тому у процесі професійної підготовки державних службовців акцентується увага на їх спроможності, у межах своїх компетенцій, при виконанні функціональних завдань, зокрема: визначати пріоритети та обґрунтовувати заходи щодо забезпечення безпеки життєдіяльності індивідів (громадян) та суспільства; забезпечувати належну синхронізацію інструментів державної влади при вирішенні практичних завдань щодо забезпечення безпеки; приймати активну участь у координації міжнародної співпраці у сфері безпеки; сприяти реформам, які забезпечують належний рівень безпеки життєдіяльності суспільства та держави тощо.

З огляду на це державні службовці зобов’язані мати необхідний обсяг знань, вмінь та навичок, які б дозволяли їм у своїй діяльності враховувати системний вплив факторів на безпеку життєдіяльності людини (індивіда), суспільства та держави, готувати для суб’єктів державного управління належним чином обґрунтовані пропозиції та керівні документи.

Важливою є здатність державних службовців виявляти та здійснювати системний аналіз основних чинників і можливих цілей ініціаторів суспільно-політичної дестабілізації, її очікуваних наслідків, виявляти когнітивні ознаки, які дозволяють суб’єктам державного управління, визначати який саме тип дестабілізації: еволюційний, модернізаційний, трансформаційний чи комбінований має місце у тому чи іншому випадку [1]. Це передбачає формування відповідних знань, умінь і практичних навичок, зокрема, щодо:

- з’ясування природи виникнення небезпек (суб’єктів, спрямованості, терміну дії тощо) та оцінки спроможності держави (політичної, економічної, військової та ін.) щодо реагування на них, у тому числі з урахуванням можливості залучення партнерів (союзників);

- виявлення і врахування при підготовці проектів управлінських рішень ієрархії небезпек та їх кореляцію з небезпеками в економічній, соціальній і гуманітарній сферах;

- здійснення моніторингу функціональної спроможності політичної системи, передусім щодо забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності, захисту конституційного ладу, забезпечення

прав і свобод людини та дотримання процедур правонаступності влади, а також її спроможності щодо впливу на рівні соціального збурення (найнебезпечнішим є рівень, який ідентифікують як «режимна криза», коли незадоволеність населення суспільно-політичною ситуацією переноситься на ставлення до органів державної влади й яка є передвісником соціального вибуху, коли відбувається руйнування владних структур і повалення політичного устрою, що може призвести громадянської війни);

– підготовки, у межах своєї відповідальності, пропозицій щодо забезпечення збалансованості рівнів соціального порядку, зокрема: морального (ціннісного), який структурується категоріями, що є визначальними для певного суспільства (релігія, моральні заборони, історичні традиції, національні звичаї, уявлення про добро і зло, співвідношення між індивідуалізмом і колективізмом та ін..) та юридичного, який структурується та упорядковується нормами права [2];

– виявлення та системного аналізу мотивів і цілей внутрішніх і зовнішніх ініціаторів суспільно-політичної дестабілізації, стратегій і технологій, які вони використовують для генерування загроз політичній безпеці, оцінювання наслідків для суспільства і держави за того чи іншого типу вказаної дестабілізації;

– застосування принципів і підходів системно-синергетичного аналізу при підготовці пропозицій щодо підвищення ефективності публічного управління з урахуванням результатів філософського, політологічного, правового аналізу та досліджень ціннісної й етичної сутності процесу забезпечення безпеки, а також факторів, які сьогодні здійснюють визначальний вплив на безпечний розвиток соціальної системи;

– підготовка в межах своїх компетенцій пропозицій щодо адекватного реагування на небезпеки руйнації культурного коду народу (нації) та кризи державності;

– участь у стратегічному плануванні в інтересах забезпечення політичної безпеки;

– підготовці пропозицій щодо стратегічних цілей та завдань для забезпечення стійкості соціального порядку;

– організації моніторингу характеристик стійкості держави.

В кінцевому підсумку, саме наявність вказаних знань, умінь і практичних навичок у державних службовців, діяльність яких пов'язана із забезпеченням політичної безпеки України, є необхідною умовою належного обґрунтування стратегічних управлінських рішень щодо реагування на загрози вказаній безпеці в умовах суперечливості, невизначеності, інтенсивності національних і глобальних суспільно-

політичних і соціально-економічних процесів сучасності та неможливості однозначного передбачення їх наслідків.

Своєчасність виявлення, ідентифікація, об'єктивність оцінювання та ефективність реагування державних службовців на фактори, які породжують небезпеки політичній безпеці, залежить від врахування ними багатьох чинників, серед яких зокрема: розуміння природи виникнення небезпек та спроможності держави щодо реагування на них; врахування ієрархічної структури небезпек та їх кореляції з небезпеками в економічній, соціальній і гуманітарній сферах; своєчасної підготовки пропозицій суб'єктам управління щодо забезпечення стійкості соціального порядку та стійкості держави; застосування підходів системно-синергетичного аналізу при підготовці пропозицій щодо підвищення ефективності управління. Очевидно, що якість, ступінь та повнота цього аналізу (середньостроковий, довгостроковий, галузевий, загальнодержавний тощо) залежать від міри оволодіння державними службовцями професійними компетенціями та зумовлена функціями і завданнями ієрархічного рівня управління.

Тож навчальні програми підготовки державних службовців мають передбачати опанування таким обсягом знань, умінь та навичок, які б дозволяли їм у кінцевому підсумку здійснювати системний аналіз загроз людині (індивіду), суспільству та державі у контексті забезпечення політичної безпеки та готувати відповідні пропозиції щодо адекватного реагування на них. При цьому вказані програми мають принципово відрізнятися від програм підготовки інших фахівців-управлінців тим, що їх знання, вміння та практичні навички мають бути перш за все зорієнтовані на реалізацію місії держави: забезпечення безпеки суспільства та людини (індивіду), незалежно від того виконують вони функції і завдання, пов'язані з наданням соціальних, адміністративних чи управлінських послуг, а також незалежно від рівня підготовки (кваліфікації) та ієрархічного рівня управління. Крім того оцінювання результатів навчання державних службовців за вказаними програмами має передбачати оцінку навичок щодо розробки аналітичних оглядів, записок, доповідей, стратегій, пропозицій щодо змін до чинного законодавства та інших документів, а також оцінку навичок щодо практичної реалізації цих документів.

Таким чином, першочерговим завданням є обґрунтування вичерпного переліку професійних компетенцій державного службовця у контексті їх спроможності щодо реагування на небезпеки політичній безпеці.

Література:

1. Орел М.Г. Концептуалізація професійних компетенцій державних службовців у контексті забезпечення політичної безпеки. *East European Scientific Journal*, 2017. № 8(24). Vol. 1. С. 54-59.
2. Глобальна та національна безпека: підручник / авт.кол.: В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк ; за заг ред. Г.П.Ситника. К.: НАДУ, 2016. 784 с.